

فصلنامه علمی - تخصصی معارف علوم اسلامی و علوم انسانی

سال سوم - بهار ۱۴۰۲ - شماره دوازدهم - ص ۱۷۷-۱۹۲

آسیب شناسی فردی و اجتماعی در پسران و ارائه راهکارها با رویکرد دینی

یاسر عظیمی صالح^۱

حسین کاظمی نجف آبادی^۲

چکیده

تحقیق پیشرو تحت عنوان آسیب شناسی فردی و اجتماعی در پسران و ارائه راهکارها با رویکرد دینی است، که هدف از انجام این تحقیق شناخت آسیب‌هایی است، که جوانان از جنس مذکر (پسران و مردان) را تحت تأثیر قرار می‌دهد و همچنین شناخت منشأ آنها و راهکارهایی برای کم کردن این آسیب‌ها اعم از مذهبی و روانشناسی است. از جمله آسیب‌ها می‌توان به افسردگی، استمناء، چشم چرانی، امتناع از رفتن به مدرسه، اعتیاد های مختلف «مشروبات الکلی، قلیان، سیگار و مواد مخدر» بیکاری، تأخیر در ازدواج و... اشاره کرد که ممکن است این آسیبها فردی و گاهی از سوی خانواده و اجتماع در پسران تحمیل شده باشد. از نیازهای اساسی هر جامعه برای داشتن نسل جوان، سالم و با استعداد شناخت آسیب‌های جوانان است چراکه آینده هر کشوری را جوانان آن کشور به دست گرفته‌اند. علاوه بر شناسایی آسیب‌ها باید علت یابی صورت گیرد تا با ارائه راهکارها از بروز آسیب‌ها پیشگیری شود. در تحقیق فرارو از کتاب‌های اجتماعی مربوط به جوانان در جهت آسیب‌یابی استفاده شده است، از جمله: جوانان و ازدواج، اضطراب و نگرانی، آرامش طوفانی، جامعه شناسی کج روی، خلوت شیطانی و... و در ارائه راهکارها از کتاب‌هایی چون: مکارم الاخلاق، حدیث و روانشناسی، بحار الانوار، میزان الحکمه، نگاه پاک، خانواده و نماز، کلیدهای پرورش اعتماد به نفس در کودکان و نوجوانان و... استفاده شده است.

واژگان کلیدی: آسیب شناسی اجتماعی، جوانان، خانواده، اجتماعی، انحراف، راهکارهای دینی، پسران.

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه علمیه قم، رشته فقه و اصول، مبلغ و فعال فرهنگی، ایمیل: yaserazimi362@gmail.com

^۲ طلبه سطح ۳، رشته کلام اسلامی از مرکز تخصصی الامام المنتظر (عج) نجف آباد اصفهان، فعال فرهنگی، ایمیل:

Hossein124483@gmail.com

مقدمه

انسان، موجودی است که در سایه حیات اجتماعی به زندگی رسیده است که عامل پدید آورنده ی حیات اجتماعی انسان استف عامل به وجود آورنده آن را می توان اندیشه و تعقل است. محیط اجتماعی انسانها در مواردی، به علل و انگیزه هایی دچار عوارض و اختلالاتی می شود که عامل پدید آورنده و یا عارضه اختلال مورد نظر را درد یا آسیب اجتماعی می نامیم. ارتباط با قشر جوان، به خصوص پسران یکی از دشوارترین ارتباطات عموم می باشد، در صورت برقراری ارتباط بسیاری از مشکلات زندگی حل خواهد شد. ارتباط والدین با فرزندان پسر از موضوعات بسیار حساس و قابل توجه هر جامعه است، اما حل معضلات روحی و مشکلات حساس جوانی در پسران صرفاً در دست خانواده ها نمی باشد، دولت باید از طریق برنامه ریزی های صحیح و سنجیده، متناسب با نیازهای تفریحی و شغلی در هر مرحله از تحصیل فشار را از خانواده ها بکاهد. جوانی، یکی از مهمترین زمینه هایی است که استفاده صحیح از آن سعادت افراد و جامعه را در پی دارد و غفلت و سوء استفاده از آن در درجه اول فرد، سپس اجتماع را به ورطه فنا و نابودی سوق می دهد.

مفهوم شناسی

جوان کیست؟

جوان کسی است که انتخاب های بلند می کند این یک قانون است و اگر چنین نکند یا کودک است یا پیری شکست خورده و فرتوت (طاهرزاده، ۱۳۸۴: ۱۳). جوان کسی است که انتخابی مطابق جوانی اش بکند باید انتخاب بزرگ داشته باشد وگرنه جوان نیست. انسانی که در پیری هم جوان مانده را به وضوح می توان در حضرت امام خمینی(ره) دید. وقتی آن خبرنگار چک اسلوواکی با ایشان مصاحبه کرده بود، گفته بود: «روحیه این انسان، مثل یک جوان ۲۴ ساله است». یعنی جوان و پر حرارت و آینده ساز. چون که حضرت امام خمینی(ره) در جوانی به واقع یک انتخاب بزرگ کرده است. چون انتخابش در جوانی بزرگ بوده در ۹۰ سالگی هنوز جوان بود(همان: ۱۶-۱۵).

مشکلات جوانان

جوانی دوره بحران است و زمان شورش و قیام مکرر او هر چقدر شناختش از محیط اطرافش بیشتر می شود و همان نسبت توقعش بیشتر می شود. مسئله جوانان در عصر حاضر در یک جامعه پویا با تغییرات فرهنگی سریع مسأله و مشکل کار و اشتغال آنهاست، از مشکلات و مسائل دیگر جوانان می توان تمایلات جنسی شدید آنان را بر اثر فیلم های مبتذل و دیگر وسایل ارتباط جمعی به آنها دست می دهد نام برد. محدودیت و آزادی و بی بند و باری بیش از حد جنسی آن طور که در جوامع غرب وجود دارد پذیرفتنی نیست. باید با برنامه ریزی توانست مشکلات مردان و جوانان را در جامعه کم کرد و آسیب های جامعه را و اجتماعی را به حداقل کاهش یافت. مسأله شغلی نیز با پیدا کردن شغلی که درآمد مطمئنی را ایجاد کند و مسئله دیگر رضایت از نوع کار است، که باید در اجتماع حل شود(فرجاد، ۱۳۸۸: ۱۱۱-۱۰۸).

مردان و آسیب

در اغلب فرهنگ ها، نوعی تلقی نسبت به وجود حالت خشونت در جنس مذکر دیده می شود، در مقابل نوع مونث معمولاً همنوایی و نوعی حالت انفعالی انتظار می رود. از نتایج مربوط به جرم و کج روی، آن است که آسیب سازی در انحصار مردان نیست، زنان نیز در پدیدآوردن این رفتارها سهمی در خود توجه دارند.

آسیب سازی و سن

آسیب شناسی در گروه های طفولیت، نوجوانی، بزرگسالی و پیری، نقش آفرینی عنصر «سن» را در محورهای زیر به اثبات رسانده اند.

۱: دوره طفولیت؛ حالت خطرناک و ارتکاب جرم با ربودن اشیایی که خوشایند طفل است و ارزش واقعی آن را درک نمی‌کند آغاز می‌گردد.

۲: سنین نوجوانی؛ در این دوره پسران غالباً وسایل الکتریکی، وسایل نقلیه (دوچرخه، موتور سیکلت و اتومبیل) را به سرقت می‌برند در دوره بلوغ قتل و سرقت به حداکثر خود می‌رسد.

۳: مهمترین گروه سنی از نظر میزان کجروی و بزه دیدگی و خطرآفرینی رفتارها، گروه سنی جوانان است جرم‌هایی از قبیل جرم‌های خشن، تجاوز به عنف و اعتیاد، بالاترین ارقام خود را در این سن دارا است.

۴: سنین ۳۵ تا ۴۵ سال: جرم‌های جنسی بیشتر در این سنین اتفاق می‌افتد این افراد مرتکب جرم‌هایی از قبیل دزدی، قتل و آدمکشی، حمله و تجاوز، مستی و قماربازی و امثال آن می‌شوند.

۵: با بالا رفتن سن و کاهش قوای بدنی و تجربه اندوزی، رفتار انحرافی در گروه سنی بزرگسالان

کمتر دیده می‌شود؛ ولی به صفر نمی‌رسد (سلیمی و داوری، ۱۳۸۵: ۲۳۲-۲۳۰).

برخورد با جوانان

یکی از نمونه‌های بارز عدم موفقیت جوانان در اجتماع (خانواده یا محیط) میدان ندادند و به کار نگرفتن نیروهای آنان است. رسول گرامی اسلام در ۱۴ قرن قبل، به این نکته مهم اجتماعی عنایت داشته و در کشور کوچک و نوبنیاد خود از نسل جوان برای کارهای حساس مملکتی استفاده می‌کرد مثلاً: «مصعب بن عمر» در زمانی که پیروی از پیامبر (ص) جرم شناخته می‌شد و به ایشان ایمان آورده و اسلامش را به کسی ابراز نکرد. مصعب همراه پیامبر در جنگ‌ها و احد شرکت کرد که در جنگ احد به شرطی که به شهادت رسید. زمانی که شهر مدینه از پیامبر (ص) درخواست نماینده ای می‌کند رسول خدا مصعب را به عنوان نماینده خود به سوی مدینه روانه می‌کند. او به بهترین وجه مأموریتش را انجام داد و افتخارات بزرگی نصیبش شد (ظهیری، ۱۳۸۱: ۴۳-۴۰).

خشم و عصبانیت

خشم، یکی از عوامل مهم انفعالی که به انسان در حفظ و نگهداری خویش کمک می‌کند، زیرا وقتی انسان خشمگین می‌شود نیرویش برای انجام کارهای سخت عضلانی افزایش می‌یابد. هر امری که مانع تحقق امیال و نیازهای نوجوان باشد و یا هر مسئله‌ای که باعث شود نوجوان احساس ظلم، محرومیت و تبعیض نماید، خشمش را به شدت برمی‌انگیزد (نیک‌خو، ۱۳۷۹: ۲۵۲).

اضطراب و افسردگی

بزرگ ترین بیماری قرن اضطراب نامیده شده در واقع، نسل نگران و سرگشته، به دنبال گم شده ی خود، یعنی « آسایش و آرامش » است و چون آن را با محاسبات مادی خود نمی یابد، به الکل و افیون سایر عوامل تخدیرکننده پناه می برد تا ساعتی را در بی خبری سپری کند (محمودی الیگودرزی، ۱۳۸۶: ۱۰-۹). راهکار اساسی که می توان برای کاهش فشار های روانی توصیه نمود، نماز و ارتباط با خالق است، نماز موجب کاهش استرس ها می گردد و فشارهای روحی را کم می کند، پس در نماز انکاری وجود دارد که بیان آنها و بازگو کردن آن کلمات ارزشمند که آدمی بر نفس خود تلقین می کند به او آرامش می بخشد و بهداشت روانی او را تأمین می نماید (احمدی وهمکاران، ۱۳۸۹: ۵۲).

موسیقی و غنا

آیت الله خامنه ای درباره موسیقی می فرمایند:

« مرز موسیقی حرام و حلال، عبارت است از ایرانی بودن، سنتی بودن، قدیمی بودن، کلاسیک بودن، یا شرقی بودن آن نیست، مرز آن است که انسان را بیگاری، ابتذال، بی حالی و واخوردگی واقعیت های زندگی بکشد و نیز انسان را از معنویت، از خدا و از ذکر غافل کند و به شهوت رانی تشویق کند (محمودی نیا، ۱۳۸۱: ۲۰۴). از راه های ترک موسیقی سرگرم شدن به کارهای مباح و حلال است که موجب نشاط روحی می شود از جمله مطالعه، نویسندگی، خواندن قرآن، صله رحم و...»

استمناء (خودارضایی)

یکی از نیرومندترین نیازهایی که خدا در وجود انسان قرار داده است نیاز میل جنسی است. توانایی میل جنسی، نعمتی است که خود از خداوند برای بقای نسل انسان قرار داده است اگر یاد بگیریم آن را چگونه و به موقع ارضا کنیم، توانسته ایم گام های بلندی به سوی موفقیت و خوشبختی برداریم. یکی از راه های انحرافی برای ارضای میل جنسی که برخی از نوجوانان را گرفتار خودش می کند خودارضایی است، خودارضایی یعنی فرد با خودش کاری کند که منی از او خارج شود و به اوج لذت جنسی برسد (دیانت مقدم، ۱۳۸۸: ۱۱-۹).

گاه جوانان آنقدر در این بیماری غرق می شود که علاوه بر اضطراب همیشگی و تندخویی و عصبانیت دچار علائم بالینی این بیماری می شود. لاغر و رنگ پریده است. چشمانش ضعیف می شود دچار زخم معده و

ناراحتی‌های گوارشی است، کم حافظه و کند ذهن می شود دچار لرزش در اعضای بدن می گردد(حق جو، ۱۳۸۱: ۸۴ و ۸۱).

علل خود ارضایی (استمنا)

۱: انزوا و تنهایی: تنهایی حصری است که نوجوان به دور خود می کشد و کسی را نظاره گر خود نمی بیند همین امر موجب ابتلای فرد به خود ارضایی است.

۲: عوامل تحریک کننده شهوت: امروزه تهاجم فرهنگی، همه اقشار جامعه به ویژه جوانان و نوجوانان را در معرض خطر جدی قرار داده است. از جمله کتاب ها، فیلم ها و سی دی های مبتذل، کتب های صوتی و تصویری تحریک کننده که به راحتی توسط بلوتوث جابجا می شوند و ...

۳: بیکاری و داشتن اوقات فراغت: نوجوانی که بیکار از معمولاً ذهنش مورد هجوم افکار مختلف قرار می گیرد و نوجوان برای پر کردن وقتش ممکن است تسلیم وسوسه های شیطان شود و به گناه آلوده می گردد.

۴: چشم چرانی: «هر آنچه چشم ببیند بر صفحه دل نقش می بندد» امام علی (علیه السلام) می فرماید: «الْقَلْبُ مُصْحَفُ الْبَصَرِ» (ری شهری، ۱۳۸۵، ج ۱۲: ۲۳۲). دل انسان کتاب دیدگان اوست و عوامل دیگر از جمله اضطراب و نگرانی بلوغ. زودرس لباس نامناسب. باید اعتقاد و ایمان قوی داشت یعنی یأس و ناامیدی را از خود دور کرد. یکی از ساده ترین راه های ارتباط با دیگران، نگاه کردن است. علماء و بزرگان دین گفته اند ساده ترین راه نفوذ شیطان در وجود انسان تسخیر قلب، نگاه کردن است. بر اساس تحقیقات انجام شده درباره انحراف جنسی جوانان، یکی از مهمترین و قویترین محرک های غریزه جنسی، نگاه های شهوت انگیز است که در این میان چشم نقش اصلی را در انحراف اخلاقی ایفا می کند(سقازاده و کریم خانی، ۱۳۹۱: ۲۳۲).

برخی راهکارهای پیشنهادی برای درمان و کنترل این انحراف عبارتند از:

- راندن افکار شیطانی: برای کنترل نگاه، باید اندیشه را از نفوذ افکار شیطانی دور نگه داشت زیرا گام نخست در انحراف، فکر کردن درباره آن است.

- پرهیز از عوامل تحریک زا: ساخت تخیلات تحریک کننده، رفت و آمد در جاهایی که نامحرم است، گفتگو با نامحرم، دیدن فیلم ها و عکس های مبتذل، زمینه را برای چشم چرانی فراهم می کند.

- **دقت در دوست یابی:** آلودگی و انحراف به سرعت از طرف دوستان ناهل به افراد پاک و سالم سرایت می کند و چشم چرانی از این قایق قاعده مستثنا نیست.

امتناع از رفتن به مدرسه

امتناع از رفتن به مدرسه در دو مقطع سنی بروز می کند:

الف) امتناع از رفتن به مدرسه در کودکان پسر

زمانی که بچه ها به طور مکرر در هنگام رفتن به مدرسه احساس بیماری کرده و بازی مریض بودن را انجام می دهند با شکایت خفیف جسمانی خود می خواهند به جای رفتن به مدرسه در خانه بمانند. اغلب به کودکان ۵ تا ۱۰ ساله ای که بدین صورت رفتار می کنند از یک ترس فلج کننده در زمان دور، مثل جدایی از والدین رنج می برند. در واقع ترس از آنها یک ترس واقعی نیست بلکه بیشتر به علت اضطراب ناشی از جدا شدن از مادر و خانه بوده و اغلب با علائم وسواسی در مورد سلامت مادر همراه است.

راهکارهای پیشنهادی عبارتند از:

- والدین و کودکان با مراجعه و پیگیری به روان پزشک و روانشناس می توانند موضوع را پیگیری کرده و نسبت به حل مشکل کودک اقدام کنند.

- روش مواجهه یا در معرض محرک قراردادن و الگوسازی و بستن قراردادهای رفتاری و دادن تشویق های مقتضی برای رفتار مطلوب یا رفتار هدف منجر به کاهش و از بین رفتن علائم می شود (بی نا، ۱۳۸۹: ۹۷-۹۵).

فرار از مدرسه در نوجوانی و جوانی پسر

در بعضی نوجوانان افسردگی و اعتماد به نفس پایین علل کاهش انگیزه است این نوجوان ها چون توقع و انتظار کمی از خودشان دارند برای موفقیت تلاش نمی کنند چرا که خودشان را لایق موفقیت نمی دانند حتی تلاش نمی کنند آن را به دست آورند (گریدانوس، ۱۳۸۸: ۲۴۹).

برای حل مشکل باید به او کمک کرد تا برنامه ریزی کند و از لحاظ اقتصادی و اجتماعی زندگی اش را اداره کند او را تشویق کنید با کسانی که ترک تحصیل کرده اند صحبت کند، بعداً با نوجوان صحبت کنید و اجازه دهید خودش تصمیم بگیرد.

الگو گرفتن از شخصیت ها

الگوگیری نوجوانان و جوانان به خصوص در قشر پسران و مردان از شخصیت‌های تلویزیونی بسیار بالاتر از دختران است که این گونه رفتارها در شخصیت شما موثر است. به روی اعمال او نفوذ و فرایند همانند سازی با آنها را تسهیل نمایند (نیک خو: ۲۶۸). امام صادق علیه السلام می فرمایند «من دخل هذا رجل اخرج منه ارجال كما أدخله فيه بالكتاب و السنه زالت الجبال قبل أن يزول» (مجلسی، ۱۳۷۷، ج ۲۳: ۱۰۳) «آن کس که به واسطه تقلید از شخصیت‌های وارد دین شود با تقدیر از شخصیت ها وارد دین شود. با تقلید از شخصیت ها نیز از دین خارج می شود و کسی که با کتاب و سنت به دین گرایش یابد، کوهها از جای خود کنده می شود پیش از آنکه عقیده او از او جدا شود».

مشروبات الکلی

یکی از بزرگترین آفت های اجتماعی معروف مشروبات الکلی است. تأثیر الکل، اصول اخلاقی و انسانی به دست فراموشی سپرده می شود و تنش ها و نابسامانی های جدید در روابط خانوادگی و اجتماعی پدید می آید و به تدریج اختلالات عصبی و روانی گسترش و افزایش می یابد (عزیزی، ۱۳۸۴: ۳۴۸-۳۴۷). پیشنهاداتی که برای درمان و عدم استفاده از مشروبات الکی می شود اینکه، والدین باید به فرزندان خود بگویند که الکل اعتیادآور است هم روی مغز و هم روی جسم اشخاص تأثیر می گذارد و مانع از قضاوت درست می شود. الکل بازتاب ها و واکنش ها را کند می کند و روی حافظه تأثیر مخرب می گذارد روی بینایی و قدرت دید هم تأثیر می گذارد الکل می تواند به کبد و کلیه و سایر اندام های حیاتی آسیب برساند والدین بزرگترین الگوهای نوجوانان خود هستند اگر فرزند به یک مهمانی می رود والدین نگران آنها هستند که در آنجا مشروبات الکلی مصرف می شود موضوع را با پدر و مادر و مادر دوست فرزند در میان بگذارند (پال، ۱۳۸۵: ۱۳۵-۱۳۳).

قلیان

قلیان کشیدن در حال حاضر به یک معضل پنهانی اجتماعی تبدیل شده از آن جهت چهره منفوری به خود نگرفته است که همگان آن را بی ضرر و کم ضرر و غیرقابل اعتیاد می دانند در صورتیکه قلیان نیز مانند سیگار می تواند پیش درآمد اعتیاد به مواد مخدر باشد سرطان زایی قلیان به مراتب بیشتر از سیگار است.

یکی دیگر از مضرات برخاسته قلیان، اسانس های شیمیایی با بو و مزه های میوه است که این نوع توتون ها بر اثر حرارت بالا هیدرولیزه می شوند (عزیزی: ۳۸۵-۳۸۲).

راهکارهای پیشنهادی جهت ترک قلیان به شرح ذیل پیشنهادی می شود:

۱: مراکز تولیدی داخلی و راه های ورودی از کشورهای خارجی بسته شود.

۲: جرایم نقدی، زندان برای عاملین فروش لحاظ شود.

۳: قلیان خانه ها که به طور رسمی مجوز کار دارند بسته شود.

۴: استفاده آن در ملاعام که بیشترین کاربرد قلیان جهت تفریح و در مجالس تفریحی است ممنوع گردد.

سیگار

جوانان به واسطه ذهنیت مثبتی که از سیگار و مواد مخدر دارند در معرض مصرف آن قرار می گیرند تصوراتی مثل اینکه « مواد مخدر، باعث کیف و لذت است». « رسیدن به آرامش » « رفتن به عالم هپروت و راحتی از فکر و خیال » و... (سقازاده و کریم خانی: ۱۰۰).

راهکارهای پیشنهادی برای ترک سیگار عبارتند از:

۱: به دست آمدن آگاهی کافی در مورد اثرات سوء و مضرات غیر قابل تردید وابستگی به سیگار.

۲: حصول یقین و عدم شک و شبهه در دانشی که در پیرامون این عامل مضر و مهلک به دست آمده است.

۳: اراده ای که پشتوانه مهم و محکمی مانند « یقین » داشته باشد و با هیچ ضعفی منهدم نگردد (عزیزی: ۳۷۹-۳۸۰).

اعتیاد

اعتیاد مسمومیت مزمن است که برای فرد و جامعه مضر است علل گرایش افراد را می توان به صورت زیر دسته بندی کرد:

الف) عوامل مربوط به خود فرد ۱: دوره نوجوانی ۲: کنجکاوی ۳: نگرش مثبت به مواد

ب) عوامل مربوط به خانواده ۱: غفلت از فرزندان ۲: فقر مادی خانواده ۳: مصرف مواد توسط یکی از اعضای خانواده و...

ج) عوامل مربوط به اطرافیان و محیط ۱: تأثیر دوستان معتاد ۲: دسترسی آسان به مواد ۳: کمبود امکانات فرهنگی، ورزشی، تفریحی و... (عزیزی: ۳۲۱-۳۱۸).

راهکارهای پیشگیری از اعتیاد

با آموزش بر سطح دانش و نگرش و رفتار افرادی که بیشتر مستعد مصرف مواد هستند مثل جوانان می توان تأثیر گذاشت تا از مصرف مواد پیشگیری شود. این آموزش ها از طریق مدرسه یا محیط های آموزشی، رسانه های گروهی، انجمن های مذهبی، باشگاه های ورزشی یا باشگاه های جوانان و... ارائه شود.

آموزش خانواده در جهت پیشگیری از اعتیاد

۱: فضای مناسب برای ابراز احساسات و رشد افکار فرزندان

۲: وجود مهر و محبت در کانون خانواده

۳: الگو بودن والدین در زمینه فعالیت و مقاومت در برابر مشکلات.

اقدامات دولتی در مبارزه با اعتیاد

۱: انسداد کامل مرز ایران و افغانستان با حفر کانال ای در مرز و مدرنیزه کردن امور مرزداری.

۲: تقویت نیروی انتظامی و نیروهای قضایی به خصوص در استان های درگیر و توجه به امکانات مادی و رفاهی آنها.

۳: تقویت آموزش از طریق رسانه های گروهی به خصوص استفاده از زبان محلی

۴: ایجاد مراکز ترک اعتیاد در شهرها و اعطای وام و کمک های مالی جهت تشویق افراد به ترک اعتیاد (سهیل ارشدی وهمکاران، ۱۳۸۳: ۲۷۸ و ۲۸۶).

خودکشی

از آسیب های مهم فردی و اجتماعی است که بیشتر در گروه معتادان و بیماران روانی وجود دارد. برای جلوگیری از خودکشی فرد این راهکارها پیشنهاد می شود: یک: فرد هرگز در طول شبانه روز بیکار و تنها نباشد. دو: در فعالیت های دسته جمعی مانند اردوها و تجمع های دوستانه ورزش های دسته جمعی شرکت فعال داشته باشد. سه: با افراد نماز خوان و متعهد بیشتر مرتبط باشد و... (بشیری، ۱۳۹۰: ۱۴۳).

خانواده و تأثیر آن بر رفتار افراد

یکی از عوامل موثر در رفتار فرد، خانواده است. محیط خانه اولین و بادوام ترین عاملی است که در رشد شخصیت افراد تأثیر می گذارد (شریعتمداری، ۱۳۶۷: ۱۹۷-۱۹۳). همچنین خانواده می تواند؛ گاهی عامل

بازدارنده و گاهی محرک برای سوق به سمت مسائلی از جمله: مسائل جنسی و اعتیاد و... نیز باشد، که در این موارد می‌توان گفت انحراف امری است که با فطرت انسان سازگار نیست. از آنجا که خانواده و همسالان بیشترین تأثیر را در عدم گرایش نوجوانان به اعتیاد دارند بنابراین انتظار والدین از پیشرفت تحصیلی، نزدیکی عاطفی اعضای خانواده، قوانین خانواده در خصوص منع مصرف سیگار توسط اعضاء، حمایت عاطفی خانواده و نظارت و کنترل والدین از عوامل محافظت کننده خانوادگی در خصوص مصونیت فرزندان از اعتیاد و می‌باشند.

بیکاری

بیکاری، بخشی از دردهای جوان است بیکاری و فقر، زمینه پیدایش انحراف و خلاف را مهیا می‌کند ولی لازمه بیراهه رفتن‌ها نیست، و از طرفی ممکن است کسی پیدا می‌شود و یا اینکه شغلی داشته باشد و از جهت مادیات کمبود نداشته باشد و به ولی با این حال، در راه خلاف گام برمی‌دارد (سایت تبیان). حضرت علی (علیه السلام) می‌فرمایند: «المالُ مَادَةُ الشَّهْوَةِ» (نهج البلاغه، حکمت ۸۵) «ثروت ریشه شهوات است». برای جلوگیری از بیکاری می‌توان به این موارد اشاره نمود: ۱: جلوگیری از اشتغال افراد در دو یا چند سازمان مختلف به صورت همزمان جهت فرصت دادن به جوانان در مشارکت و رقابت با افراد با تجربه. ۲: برنامه ریزی دقیق به منظور توزیع نیروهای کار جوانان در مشاغل متناسب با تخصص و علاقه جوانان و... (سازمان ملی جوانان: ۱۰۷).

تأثیر اجتماعی انحرافات

از علل و عواملی که موجب به فساد کشیدن جوان می‌شود، مفاسدی است که در اجتماع هست، انحرافات و کجروی های افراد در جامعه انسانی اثر می‌گذارد و عوارض ناگواری برای انسان‌ها می‌آفرید بی توجهی به گسترش آن سبب می‌شود که جامعه به تدریج سلامت خود را از دست بدهد (قائمی، ۱۳۶۶: ۲۲۰)

آزارهای مخفی کودکان

بچه بازی یکی از رایج ترین و دردسرسازترین ناپهنجاری های جنسی است. بچه بازان از نظر جنسی جذب کودکان می‌شوند و ترجیح می‌دهند که بیشتر با کودکان آمیزش کنند تا بزرگسالان (فقیهی، ۱۳۸۷: ۲۴۶-۲۴۵).

برآورد شده است که از صدها هزار کودک هر ساله توسط والدین و اقوام و نزدیکان شان صدمه می‌بینند. هزاران نفر آنها می‌میرند. اما گاهی سوء استفاده جنسی از کودکان در خانواده به وسیله والدین ناپدری، نامادری، همشهری‌ها و یا دیگر اقوام زیر چتر روابط فامیل و یا خارج از خانه صورت می‌گیرد. کودکانی که

در مورد سوء استفاده جنسی قرار گرفته اند در بزرگسالی کودک آزار یا روسپی شده و مشکلات جنسی عمده ای را تجربه می کنند (بی نام: ۱۲۰-۱۱۹). خانواده ها می توانند با یادگیری راه های جدید حمایت از کودکان می توانند احساس اعتماد به نفس کرده و اعتماد و اطمینان را دوباره تجربه کنند (فرجاد: ۱۰۸-۱۰۲).

وادار به کار کودکان

اغلب جوانانی که در دوره بلوغ و جوانی مرتکب جرایم می شوند وقتی به گذشته زندگی آنها توجه می کنیم، می بینیم که از شرایط نامساعد اقتصادی و اجتماعی برخوردار بوده اند. چون در خانه های فقیر به علت کثرت تعدا اعضای خانواده و درآمد محدود، هم کیفیت تغذیه و سکونت و بهداشت پایین و هم والدین نسبت به مسائل پرورشی آگاهی ندارند و هم دوستان و هم بازی ها نمی توانند برای آنها رفتاری آموزنده داشته باشند و اگر در جوانی مرتکب اعمال خلافی شوند هیچ ارتباطی با مسائل ژنتیکی آنها ندارد و تنها از شرایط نامساعد اقتصادی و پرورشی آنها ناشی می شود، زیرا اغلب مشکلات کودکان، از مشکلات خانواده های آنان ناشی می شود.

مشکلات دیگر کودکان جامعه ما

کار آنها در سن رشد است، بیشتر خانواده های فقیر به جای اینکه به فکر تربیت کودکان در همان دوران کودکی بیفتند، در صدد اشتغال آنان به کارهای مختلف برمی آیند تا از این طریق به درآمد خانواده شان کمک شود. برای جلوگیری از انحرافات جوانان و استفاده از نیروهای انسانی آنها در دوران بلوغ کار کودک تا دوران رشد و غیره بلوغ باید ممنوع باشد چون در آینده بر جامعه تأثیر نامطلوبی خواهد گذاشت (فرجاد: ۱۰۸-۱۰۲).

روابط دختر و پسر و دوستی آنان

برخی از پسران داشتن دوست دختر را نوعی قدرت اجتماعی تلقی می کند از این رو برای نشان دادن قدرت خود سعی می کنند به نحوی با دختری رابطه برقرار کند و دختران نیز داشتن رابطه با پسر آن را نوعی جاذبه می دانند افراد در ارتباط با غیر هم جنس در مجموعه رفتارهای قرار می گیرند که به نوعی ناهماهنگی با جامعه را می رساند مانند عدم علاقه مندی به دروس، عدم موفقیت در کار، عدم ثبات در یک کار معین و چنین افرادی می توانند در معرض آسیب های گوناگون روانی اجتماعی و تربیتی قرار گیرند (نیک خو: ۱۷۹-۱۷۵). می توان با به کارگیری راهکارها به پیشگیری و درمان این معضل پرداخت، افکار مذهبی را در ذهن

جوانان پرورش داده و پررنگ گردانند با تشکیل جلسات مذهبی تبلیغات و... غیر. مسئله دیگر اینکه، به پوشش دختران جهت داده شود و اصالت پوشش برای آنان در جامعه، خانواده و مدرسه تعلیم گردد. تا متوجه گردند که ایرانیان فرهنگ غنی دارند و...

فقر

اهمیت این آسیب اجتماعی در توسعه جرائم و انحرافات تا حدی دانسته اند (قائمی: ۱۵۸-۱۵۷). بسیاری از فقرا هم به کارهایی می دهند که اگر فقیر نبودند شاید تن در نمیدادند مثل: توزیع مواد مخدر، فروش خون برای کسب درآمد، خرید اشیاء و لوازم کهنه و فرسوده برای زندگی، استفاده از بازمانده غذای ثروتمندان، پذیرش مشاغل سخت و طاقت فرسا. قرآن کریم برای فقر راه حل را بیان می فرماید: « وَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ » (ذاریات؛ ۱۹) « و در اموالشان بر فقیر سائل و محروم حقی منظور می داشتند. » « مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » (نحل؛ ۹۶) « آنچه نزد شماست فانی می شود؛ اما آنچه نزد خداست باقی است؛ و به کسانی که صبر و استقامت پیشه کنند، مطابق بهترین اعمالی که انجام می دادند پاداش خواهیم داد. »

آسیب برخی برنامه های ماهواره ای

در اثر حملات فرهنگی و سیاسی دشمن، مردم نخست دچار شک و تردید در مثبت بودن فرهنگ ملی و دینی خود شده و باورهایشان را نسبت به کارایی فرهنگ خویش از دست می دهند و سپس، به تدریج آماده تمایل و جذب فرهنگ بیگانه - دست کم جنبه هایی از آن - می شوند (ظهیری، ۱۳۸۱: ۵۲). نوجوانان و جوانان باید به گونه ای تربیت شوند که آگاهی و با اختیار کامل، از آلودگی و گناه بپرهیزند. بنابراین با انتخاب برنامه های مناسب یا جایگزین کردن فعالیت های دیگر به جای تماشای برنامه های ویرانگر ماهواره ای می توان از پیامدهای منفی آن پیشگیری کرد (بشیری، ۱۳۹۰: ۳۵).

نتیجه گیری

جوانی دوره آسیب‌پذیری فرد است. یکی از نمونه‌های بارز عدم موفقیت جوانان پسر در اجتماع و خانواده میدان ندادن به جوان و به کار نگرفتن این نیروها و استعداد‌های آنان است. آسیب‌های فردی پسران از جمله خشم و عصبانیت که از رفتارهای ناهنجار است اگر بر فرض چیره شود با تغییر حالت می‌توان از آن دور شد. اضطراب و افسردگی نوعی بیماری است که با برقراری ارتباط با خالق می‌توان آثار آن را کاهش داد. همچنین با شناخت ضرر و زیان‌های موسیقی و علت حرمت آن در اسلام می‌توان به آرامش روحی رسید. میل جنسی اگر در جهت داده نشود، فرد را به انحراف کشیده می‌شود و با شناخت صحیح علل انحراف و تمسک به قرآن و مطالعه زیان‌های پزشکی می‌توان بر این آسیب چیره گشت. آسیب‌های فردی دیگر مانند چشم‌چرانی، تمایلات جنسی، امتناع از رفتن به مدرسه که در پسران بیشتر دیده می‌شود و... با ریشه‌یابی علل آنها و رفتار درمانی کاهش می‌یابند اما مواردی مانند مشروبات الکلی، قلیان، سیگار و مواد مخدر هر کدام دارای زمینه‌های خانوادگی و اجتماعی و بسیار آسیب‌سازند که با آگاهی به خانواده‌ها و اقدامات پیشگیرانه‌ی دولتی تا حدودی می‌توان از این آسیب‌ها کاست. آسیب‌هایی وجود دارند که زمینه و ریشه در خانواده دوانده است از جمله خشونت جنسی مردان علیه زنان، بیکاری جوانان، تأخیر در ازدواج، طلاق که بیشترین آسیب را فرزندان به خصوص پسران متحمل می‌گردند. با آگاه کردن خانواده‌ها می‌توان از این آسیب‌ها نیز پیشگیری کرد. علاوه بر آسیب‌های فردی و اجتماعی موجود فساد در اجتماعی است موجب پیدایش حوادث تلخ می‌گردد که از جمله آسیب‌های جنسی مردان می‌توان به کودک‌آزاری، روابط دختر و پسر، برنامه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی اشاره کرد. که هر یک به نوبه خود آسیب بزرگ برای جامعه محسوب می‌گردند و با شناسایی علل این آسیب‌ها و چگونگی درمان آنها می‌توان امید به جامعه با درصد آسیب بسیار پایین داشت.

منابع

* قرآن کریم

* نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی.

۱- اسدی نوقابی، احمدعلی و فرخ سهیل ارشدی، مریم جدید میلانی، پرستاری بهداشت جامعه، جلد ۲، تهران، اندیشه رفیع، ۱۳۸۳.

۲- احمدی، علی اصغر و سایرین، خانواده و نماز، تهران انجمن اولیا و مربیان، چاپ ۱۳۸۹، ۱۱.

۳- بشیری، ابوالقاسم، اختلالات رفتاری، قم، دفتر نشر معارف، چاپ ۱۳۹۰، ۵.

۴- پال، هنری، نوجوان امروز دغدغه ها و شیوه های برخورد، مترجم مهدی قراچه داغی، تهران، پیک بهار، چاپ ۱، ۱۳۸۵.

۵- بی نام، واقعیت هایی برای خانواده ها، مترجمان حمید آتش پور، مریم لولاکی و و فریما افشارزاده، اصفهان، پرتو آفتاب، چاپ ۱۳۸۹، ۲.

۶- پژوهش و تحقیق سازمان ملی جوانان، گزارش ملی جوانان دو، بررسی وضعیت اشتغال جوانان، تهران، اهل قم، ۱۳۸۱.

۷- حق جو، محمدحسین، اضطراب و نگرانی (عامل بیماری های روانی)، قم، انصار المهدی عجل الله ۱۳۸۱.

۸- دیانت مقدم، مصطفی، آرامش طوفانی (پیشگیری و درمان خودارضایی)، قم، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸.

۹- سقزاده، محمد و حمزه کریم خانی، هجوم خاموش، قم، چاپ ۸، ۱۳۹۱.

۱۰- سلیمی، علی و محمد داوری، جامعه شناسی کجروی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵.

۱۱- شریعتمداری، علی، روانشناسی تربیتی، تهران، سپهر، ۱۳۶۷.

۱۲- طاهرزاده، اصغر، جوان و انتخاب بزرگ، اصفهان، میزان، چاپ هجدهم، ۱۳۸۴.

۱۳- ظهیری، علی اصغر، دریاب جوانی را: عوامل سقوط جوانان، قم، انصاری، ۱۳۸۱.

۱۴- عزیزی، عبدالرضا، پیشگیری و درمان اعتیاد، مشهد، چاپ ۱۳۸۴، ۳.

- ۱۵- فقیهی، علینقی، تربیت جنسی مبانی، اصول و روش از منظر قرآن و حدیث، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۷.
- ۱۶- فرجاد، محمدحسین، آسیب شناسی اجتماعی و جامعه شناسی انحراف، تهران، بدر، چاپ ۱۳۷۱، ۸.
- ۱۷- قائمی، علی، آسیب ها و عوارض اجتماعی (ریشه یابی، پیشگیری و درمان)، تهران، انتشارات امیری، چاپ ۲، ۱۳۶۶.
- ۱۸- گریبانوس، دونالد، مراقبت از نوجوانان، مترجمان پوریا صرامی فروشانی و بزرگ مهر مطهری، تهران، رشد، ۱۳۸۸.
- ۱۹- محمودی الیگودرزی، امیرملک، پیشگیری و درمان اضطراب و افسردگی، قم، شهابالدین، ۱۳۸۶. --
محمدی نیا، اسدالله، پاسخ به پرسشهای جوانان، قم، سبط اکبر، ۱۳۸۱.
- ۲۰- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، جلد ۲۳ و ۱۰۱، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷.
- ۲۱- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۳ و ۲، مترجم: حمیدرضا شیخی، قم، دارالحدیث، ۱۴۲۷ ق.
- ۲۲- نیک خو، مهدی، جوانی بهار زندگانی، قم، دارالثقلین، ۱۳۷۹.